

ANVIOÙ HON LEC'HIOÙ (16)

Trev, *Tre* evel prokliteg. Evel elfenn broklitek e ro *trev* un duilhad kaer a anvioù lec'hioù. Termenet eo gant ur ger zo eus galleg Breizh nemetken : *trêve*. Evel en geriaoueg Maner en 1659 : « *treue* » troet en brezhoneg « *tre*, pe *treou* » pe c'hoazh *treff* en brezhoneg, troet « *tréfue* ». Hag en geriadur bras Gregor Rostrenn eus 1732 : « Succursale, trêve, ou aide de Paroisse fort étenduë » troet « *Treff*. p. *treffou*, *trevou*. *trê*. p. *trêou*. Van[netois] *trê*. p. *trêëü*. *trêü*. p. *trêüëü* » hag ivez « L'Eglise succursale » troet « *An Ilis trê. an drê Ilis* ». Merkañ eo tout ar stummoù *treff* stummoù krennvrezhonek, anat. Ar stummoù modern zo entre *trev* ha *tre*. Met, bezet a vezo, eo pouezus an termeniñ roet gant hon Gregor : « succursale ». Da lâret eo un adparrouz.

Meur a evezhiadenn zo da ober war ar ster-se : alies e teu an adparrouz da vezañ ur barrouz da vat. Sede emañ c'hoazh spered an difraostañ o tont war wel ha pan vefe unan stag ouzh an difraostañ ar speredoù ha d'o fakañ en ur bed kristen ! Ha n'on ket sur zo bet taolet pled kement-se ouzh lec'hiaour an drev en skoaz ar vammbarrouz : ma ne fazian ket e vez lec'hiet kement *trev* war harzoù ar vammbarrouz, sko ouzh ur barrouz amezek, a-wezhioù a-dal da drev ur vammbarrouz all, amezek. Ur merk a lârf e ar vartoloded, ha marteze a-walc'h ur fanell : merkañ en pelec'h e krog ar vammbarrouz, pe betek pelec'h ec'h a he ziriad.

Kemeromp skouer *an Trevoù*, *Trevou-Tréguignec* hervez marilh ar velestradurezh c'hall. Ret e vo displegañ an adanv *Tréguignec*, ar pezh a vo graet. Met da c'hoût e oa gwezhall *an Trevoù*, evel *Kamlez*, *Perwenan* ha *Koatreven* lodennoù kornôg parrouz vras *Plougouskant*. E oad er Grennamzer. An dachenn ac'h a da ober *an Trevoù* ha *Tréguignec* zo bet distaget diouzh *Plougouskant*, moarvat pan oant bet lakaet dindan veli arc'heskopti Dol. En berr, arc'heskopti Dol a oa bet savet gant renerien Breizh evit troc'hañ krenn diouzh beli *Teurn* (« Tours » eme tud ar vro-se) hag a vestronie an traoù betek en tiriad ar vro. Un tu da gemer un doare frankiz politikel. Abalamour da se, moarvat, eo *Samson* (*Samzun* a glever ivez a-wezhioù) hag a voe lakaet en penn ar barrouz dizalc'h nevez. Ur feunteun war e anv zo ivez.

Nemet zo ur chapel, dismantret hag adsavet meur a wezh, gouestlet da Wenole en penn-krec'h *Tréguignec*. Bernard Tanguy hag Erwan Valerie a ro un toullad stummoù evit *an Trevoù* ha *Tréguignec* : *Trevou* en tro 1330 hag en dibenn ar memes kantved, *Tresvou* en 1405 (an *s* zo moarvat evit un *f*, ken diaes dispartiañ anezhe en skritur ar c'houlzoù-se), *Trevou* en 1427, en 1464 (bloavezh dornskrid unan eus ar c'hatolikonoù) hon eus *Trevo et treff de Guynec* ha *Trevou et Guignec*, *Trevou* en 1516, *Trevo* en 1630, ha *Trevou Treguignec* evit ar wezh kentañ en 1671 evel ma lenner war ar panneloù herie. Bernard Tanguy en devoa sachet evezh an dud war ar *parrochia de Lannviniec* en 1257, savet en kreiz parrouz kozh Plounez, lonket gant Pempoull abaoe. *Ecclesia de Languinech* en 1198. Ur barrouz vihan hag a oa ivez dindan Dol, dres evel hon *Tréguignec*. Hervezañ eo *Gwinieg* paeron an daou lec'h, nemet hon eus merzhet penaos e teu ar stumm-se, er gronologiezh, goude stummoù *Guinec* pe se... Evidon hon eus amañ un anv dindan ur stumm hipokoristek evit *Gwenole*, hag ar stummoù *Gwinieg* zo deut goude da lakaat ar sant-se da vezañ plakaj sant *Gwiniec* pe *Gwignec*, kar d'ar *Vignoc* nepell diouzh Roazhon. Gant se, ha pan ne vefe mui den ebet – klasket 'm eus en aner – o c'hoût penaos e vez distaget en brezhoneg, e kav din e rankomp skrivañ *Trewinieg*. Klevet e vez *Tregignec* met se zo dindan levezon ar stumm ofisiel.

Da vont pelloc'h eo pouezus kompren penaos *nn* a ro ingal *nn* pe *gn* (a-wezhioù -*nt*, met se zo un istor all), evel an doubladoù *stenn* ha *stegn*, mui o deveradennoù. An *i* kentañ en *Gwinieg* pe *Gwignec* zo bet miret dindan levezon an eil, evel reizh en hon brezhoneg. Gant se e ranker sellet ivez ouzh an anvioù all evel *Gwen(n)eg*. Meur a hini zo en gwirionez ha ne savont ket d'ar memes den, evel displeget c'hoazh gant Bernard Tanguy. Lod anezhe zo sent 'dizalc'h' mar gellan lâret, ha lod all zo, evel hon *Gwinieg*, stummoù hipokoristek *Gwenole* (soñjit en *Landevenneg* zo *Lann* + *To* + *Gwenneg*). Un deoliezh kemplezh, luziet ha strewet dre ar vro. Met n'haller ket chom hep menegiñ ar chapel a gaver en Brieg : *chapel Sant-Veneg* (ankouaet gant B. Tanguy en e c'heriadur bras war a seblant). Enni zo un delwenn ispisial un tamm, hini *Gwenn teir bronn*. Mamm *Gwenole* (eus *uuin* « blanc » ha dreist-holl « béni » + *uual* « valeureux » + -*oe* aet da -*où* herie, dibenn hipokoristek), *Gwezheneg* (pe *Kadvan* – soñjit en anv-parrouz *Kawan* zo heñvel ; *Gwezheneg* zo diwar *uuethen* « combat » en henvrezhoneg ha *Kadvan* diwar *cat* « combat » en henvrezhoneg, anvioù heñvelster evit ar memes den) ha *Jagu*

(soñjit er *Roc'h-Ugu*, gant *Jagu* pe *Iagu* o tont eus al latin *Iacobus*, hep kontañ ar stumm *Jegu*). Ur vronn evit pep hini anezhe, unan evit *Gwenole* (*Gweneg*) eta. Mat lâret zo un toullad delwennoù all heñvel en chapelioù pe ilizoù all. Met bronn ebet, war a seblant, evit o c'hoar *Klervi* avat (*Creirvia* ha *Chreirbia* en buhez latin Gwenole, *Creirwy* en kembraeg, un anv o talout kement ha « joyau, perle »). Un diell kozh all a ra anv eus ur sant all ivez : *Guenuc* a vije bet eskob Kemper goude Kaourintin. Ha letanioù salmer Salisbury, en Bro-Saoz, en Xvet kantved, a ro ur serten *Guinnoc*. Tud disheñvel holl ? Peadra da furchal c'hoazh. Un dra zo sur, meur a hini zo bet dindan an anvioù-se.

An hengoun a lak Gwenole Trewinieg da vezañ *mestr ar vugale* : ur meni eñvor eus roll ar venec'h er Grennamzer hag a ouie derc'hel skol. Gwir eo e tispleg an hengoun eo kentoc'h abalamour ma roe bugale d'ar merc'hed n'hallent ket kaout dioute, ha se gant en em walc'hiñ en e feunteun.

Sede deroù kantik Gwenole Trewinieg a veze kanet kaer gant Jobig Rouzez, devezh ar pardon sul gentañ gwengolo (skritur azasaet ganin da chom tost da vrezhoneg ar c'hantik kozh) :

Diskan	1.
Abad kentañ Landevenneg,	'Kichen Sant-Brieg, en Arvor,
Karet en Trevoù-Tregigneg,	Ez oc'h ganet war ribl ar mor ;
En ho chapel, Sant Gwenole	Ho tad Fragan a oa brudet,
Deus tud hon farrouz beet truez.	Ho Mamm Santel Gwenn oa anveet.
2.	3.
Kuitaat abred a raec'h ho ti,	Distroet da welet ho tud,
Ha Sant Budog, 'n e vanati,	En ebatoù raec'h ur burzhud
A ziskas dac'h hent ar furnezh	Evit diwall deus an darvoud
Hag ive hent ar santelezh.	Gant Doue 'c'heus bet ar galloud.

Ha diwar-benn *an Trevoù* ha plasoù mor tost zo ur c'hrennlavar tremen brudet gant an dud a ouie mont war vor :

« *Etre Brug ha Traezhtel / Emañ beli an drougavel ; / Etre Brug hag an Trevoù / Emañ beli an diaouloù* », troet « Entre Brug et Trestel / c'est le vent de tempête qui domine ; / Entre Brug et Le Trévou / ce sont les diables qui dominant ». Bezañ eo ivez bro *Gwrac'h an Trevoù*, lesanv an avel dourmant er vro, en porzh *ar Roio*.

Pe c'hoazh ul lavarenn implijet gant Jarl Priel en levrenn gentañ e eñvorennoù (*Va zammig buhez*, 1954) : « *Hogen, arabat eo din chom da dermal, anez-se e vefe al levr-mañ hiroc'h c'hoazh eget lost ki Bastiou a dape eus Landreger betek an Treoù* ». Tout se evit komz eus un dra kalz re hir ! Ma oar piv oa ar Bastiou-se, ra lâro din !

[da vezañ kendalc'het]

Herve Bihan

[a vo roet en dibenn al lodenn diwezhañ]